

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทางวิชาชีพ (Professional Development - PD) เป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาบทบาทและสมรรถนะของบรรณารักษ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Pan & Hovde, 2010) การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพ ทันกับ ความก้าวหน้าของวิทยาการ และการพัฒนาทางวิชาชีพต่อเนื่อง (Continuing Professional Development - CPD) โดยเน้นให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นในวิชาชีพ (ชุดิมา สัจจามันท์, 2556) อันนำไปสู่การพัฒนาความสามารถได้อย่างมืออาชีพ ช่วยให้บุคคล ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (Woolfs, 2005) จาก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเข้าสู่สังคมดิจิทัลและการปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ทางวิชาชีพ (paradigm shift) ทำให้มีความต้องการและความคาดหวังบทบาทและ สมรรถนะใหม่ของบรรณารักษ์โดยเฉพาะบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ การสอน การวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และบริการทางวิชาการแก่สถาบันอุดมศึกษาทุกระบบการศึกษาและแก่ สังคม ตลอดจน ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต ดังนั้นสถานภาพอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และความรับผิดชอบของผู้บริหารห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) รวมถึงเป็นแหล่งการเรียนรู้ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่จัดตั้งเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ อาจมีชื่อเรียกว่า หอสมุด ห้องสมุด สำนักหอสมุด สถาบันวิทยบริการ ศูนย์บรรณสาร ศูนย์สารสนเทศ สำนักวิทยบริการ หรือชื่ออื่นใดที่มี ภารกิจในทำนองเดียวกัน (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ, 2549 : Online) โดยมีผู้ปฏิบัติงาน ระดับวิชาชีพให้บริการที่สำคัญ ได้แก่ บรรณารักษ์ และบุคลากรของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ควรมี โอกาสได้รับการศึกษา ฝึกอบรมและเข้าร่วมการประชุมสัมมนาทั้งภายในและระหว่างประเทศ รวมทั้ง ได้รับการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่า 2 ครั้งต่อ 1 ปี เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทั้งทางวิชาการและ วิชาชีพระดับสูงอย่างสม่ำเสมอให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสมัยใหม่และสะท้อนต่อ ความก้าวหน้าทางวิชาการที่สถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ ดำเนินการสอน วิจัย และให้บริการแก่สังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยกลุ่มใหม่ พัฒนามาจากสถาบันฝึกหัดครูเป็นวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 (พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู, 2518) และได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พุทธศักราช 2547 เป็นต้นมา (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2547) มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในมหาวิทยาลัยโดยสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นหน่วยงานสนับสนุนมีฐานะเทียบเท่าคณะ (กฎกระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

การพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาบุคลากรห้องสมุดและองค์กรในกระแสการเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เป็นประเด็นการวิจัยที่ได้รับความสนใจ ในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 – 2556 มีการศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์และผู้บริหารที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาบรรณารักษ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย (สนธยา ไกรลาสสุวรรณ, 2531) การวางแผนบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในงานห้องสมุด (มลิวัล ประดิษฐ์ธีระ, 2538) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัย (เฉลิมศักดิ์ ชูปวา, 2541) การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (ศุภรชตรา แสนวา, 2542) กิจกรรมการพัฒนาบุคลากรของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (ชัตติยา ทองทา, 2543) การเพิ่มพูนความรู้ของบรรณารักษ์ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (เบญจวรรณ ระวังภัย, 2547) และการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สุธีรา วงศ์พุฒิ, 2548) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะเฉพาะตำแหน่งและสมรรถนะตามสายงานบริการของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (พรทิพย์ วรกุล, 2553; อัญมณี ศรีวัชรินทร์, 2554; พันพันธ์ ปิลกศิริ และพิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์, 2556)

ในต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา มีงานวิจัยการสนับสนุนของสถาบันต้นสังกัดในการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในรัฐโอกลาโฮมา (Havener and Stolt, 1994) ความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกลุ่มงานวิเคราะห์และทำรายการ และงานเมทาเดตา (Park and others, 2010) ประเทศอินเดีย มีงานวิจัยศึกษาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบรรณารักษ์สถาบันการศึกษาด้านวิศวกรรมเมืองทมิฬนาฑู (Babu, Vinayagamoorthy, and Gopalakrishnan, 2007) การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยคาลิคุต (Haneefa and Abdul Shukkoor, 2010) การพัฒนามหาวิทยาลัยของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเคราลา (Mathew, Baby, and Pillai, 2011) ความต้องการการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษาเมืองเจนไน (Sivakumaren and others, 2011) การพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเคราลา (Mathew and Baby, 2012) ประเทศไนจีเรีย

มีงานวิจัยการประเมินทักษะการรู้คอมพิวเตอร์ของบรรณารักษ์ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไนจีเรีย (Adomi and Anie, 2006) ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบรรณารักษ์ในห้องสมุดเมืองชานติการ์ (Nath, Bahl, and Kumar, 2007) การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอินกู (Ugwuanyi, 2009) และประเทศปากีสถาน มีงานวิจัยความต้องการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบรรณารักษ์ในปากีสถาน (Mahmood and Khan, 2007)

เนื่องจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ กอปรกับประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏโดยตรง ผู้วิจัยในฐานะบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร สถาบันการศึกษา สมาคมองค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาบรรณารักษ์สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และเป็นแนวทางสำหรับบรรณารักษ์ ในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยรวม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสถานภาพทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

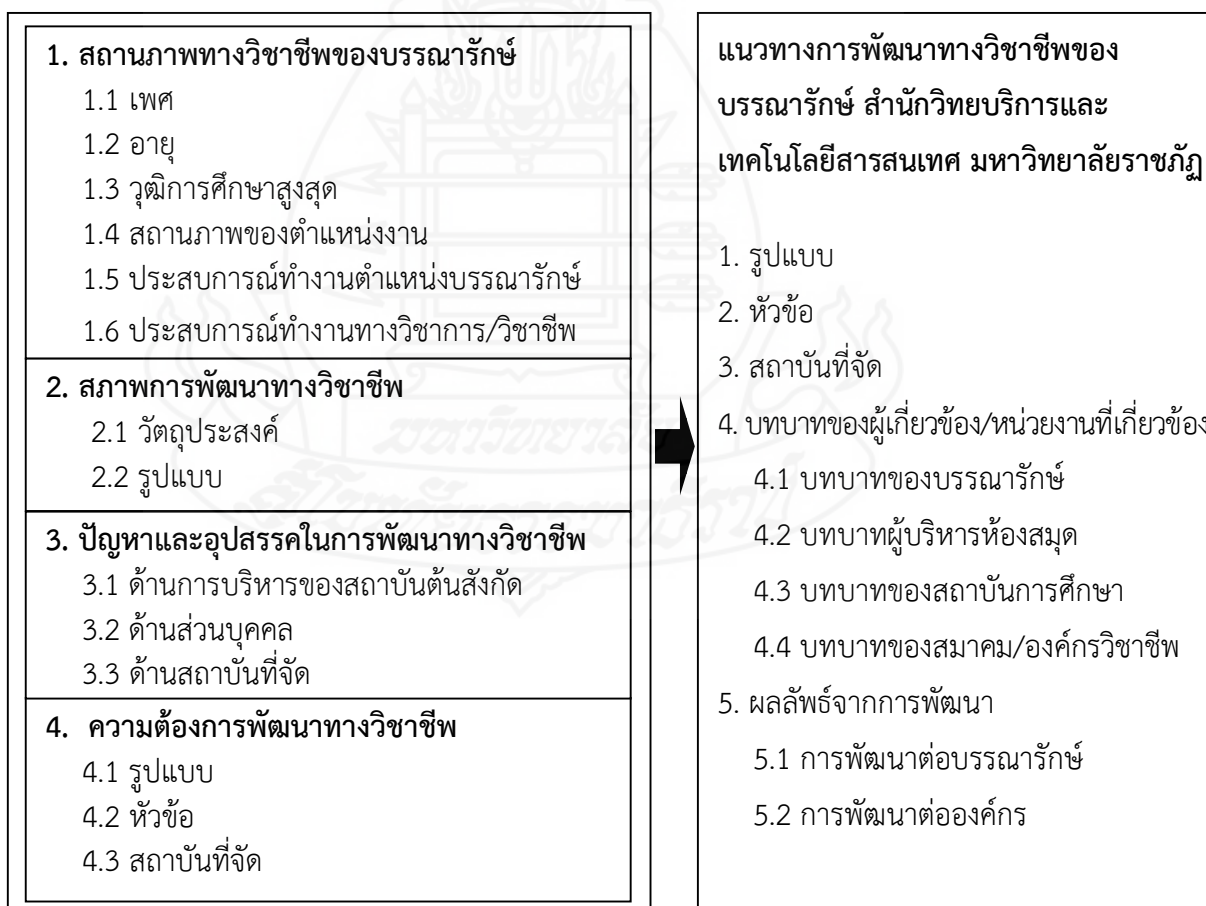
2.2 เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.4 เพื่อศึกษาความต้องการการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 การพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 งานวิจัยนี้ ครอบคลุมการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 40 แห่ง

4.2 สภาพการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ เป็นการศึกษาข้อมูลในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 - 2556

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การพัฒนาทางวิชาชีพ หมายถึง สถานภาพการพัฒนาทางวิชาชีพ ปัญหา อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนาทางวิชาชีพ

5.2 สถานภาพทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ หมายถึง เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพของตำแหน่งงาน งานที่รับผิดชอบ ประสิทธิภาพการทำงานตำแหน่งบรรณารักษ์ที่สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และประสิทธิภาพงานทางวิชาการ/วิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

5.3 สภาพการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ หมายถึง วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทางวิชาชีพ และรูปแบบการพัฒนาทางวิชาชีพ

5.4 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาวิชาชีพ หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริหารของสำนักวิทยบริการฯ ส่วนบุคคล และสถาบันที่จัด

5.5 ความต้องการพัฒนาทางวิชาชีพ หมายถึง ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทางวิชาชีพในด้านหัวข้อ สถาบันที่จัด และสถานที่จัดกิจกรรมการพัฒนาทางวิชาชีพ

5.6 แนวทางการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ หมายถึง รูปแบบ หัวข้อ และสถาบันที่จัดกิจกรรม บทบาทของบรรณารักษ์ บทบาทผู้บริหารห้องสมุด บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา และบทบาทของสมาคม/องค์กรวิชาชีพ ผลลัพธ์จากการพัฒนาต่อบรรณารักษ์ และต่อผู้บริหาร/องค์กร

5.7 บรรณารักษ์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 40 แห่ง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบสถานภาพทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ สภาพการพัฒนาทางวิชาชีพปัญหาและอุปสรรค ความต้องการการพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ อันจะนำไปใช้วางแผนและพัฒนาบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนี้

6.1 เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ และผู้บริหารสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในการวางแผนพัฒนาบรรณารักษ์

6.2 เป็นแนวทางสำหรับสถาบันการศึกษาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ สมาคมวิชาชีพและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทางวิชาชีพของบรรณารักษ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์และการเปลี่ยนแปลงวิชาการ/วิชาชีพและสังคม

6.3 เป็นแนวทางสำหรับบรรณารักษ์ ในการพัฒนาทางวิชาชีพของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพทางวิชาชีพบรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏโดยรวม

